

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatainak küldendők.
Egész évre ... .. 4 frt.		
Félévre ... .. 2 „		
Negyedévre ... .. 1 „		

A státusgyűlés.

(Folytatás.)

A nyolcz kövü lisztelő malomnál alkalmazásba hozott vám-ellenőrző gépek ez évben kiválóan beváltak, a mi a jövedelem fokozatos emelkedésében észlelhető.

Az uradalomhoz tartozó új épületek jó karban vannak; a régiéek pedig — kevés kivétellel — annyira gondozottak, hogy legalább zavarólag a szemlélore nem hatnak.

Az ezelőtt parlagon heverő területrészek művelés alá vétettek; feles legelők pedig, míg azokra mint legelőkre ismét szükség leend, hasznathajtó kaszálókká változtattak át.

A kis-iklandi tagosítás be lévén fejezve, az e határon az uradalmat illető birtokrész, a maros-lekenzei tag ugynevezett porumbói birtokrészéhez lett esatolva. A radnóthi határ tagosítása most van folyamatban. Az elhelyezkedés kérdését sikerült az e végből kiküldött tagosító bizottság közvetítésével az uradalomra nézve kedvező feltételek mellett, békéséges uton elintézni. Az új tag birtokba vétele által, melyre nézve a Maros és a vasút képezik a két fő határ vonalat, legalább 10%-nyi értégyarapításban fog részesülni az uradalom.

A malom mellé, az őrő-közönség számára ajánlatba hozott szekérszinek még nincsenek készen ugyan, de az azoknak elkészítéséhez megkivántató cserefa gerendák már helyszínre vannak szállítva. A malomház falazatán mult vizsgálat alkalmával észlelt romlások helyre vannak állítva; ugyszintén a molnárok lakásai is kijavitva. A gát melletti Maros-part megerősítése megkezdett ugyan, de ez idő szerint befejezve nem lévén, a munkálat tovább folytatása és befejezése az elodázhatlan teendők közé tartozik.

Mi a radnóthi uradalom fejlesztése céljából fogantatandó további teendőket illeti, ezekre nézve bátrak vagyunk a következőkben megtenni ajánlatainkat:

1. A felügyelő bizottság 1890-ik évi jelentésében azon ajánlatot tette, hogy a gabona-magtár a kastélyból az ugynevezett köcsürbe helyeztessék át. Ezen indítvány az akkori viszonyok között indokolt volt. De miután azóta azon terv érelődött meg, hogy az iskola, kántortanítói lak és esetőleg az udvari kápolna is, templom és iskolaépítés folytán a községbe helyzetnek át, és ennek következtében új épületek részek fognak a kastélyban rendelkezés alá jönni: a bizottság helyszínen megfontolva a dolgot, úgy vélekedik, hogy a gabonamagtár a nyerendő helyiségekkel kapcsolatosan az

elégge tágas kastélyban rendeztessék be; a köcsür pedig, miután a maronamagány szaporítottani fog, marhaistállóvá változtassék át. Továbbá állitassék a köcsür mellé akár egy új szekérszin, akár a gazdasági szekerek a régi gépszinben meghagyatván, épitessék a gazdasági gépek befogadására alkalmas új szin.

2. A dombesüri telepen levő istálló szintén nem lévén elegendő az ezen gazdaság területéhez tartozó marhaállomány befogadására, mondott telepre is egy 60—80 darab tulok elhelyezésére alkalmas istállónak építése hozatik ajánlatba. Mindez — természetesen — nem egyszerre, hanem fokozatosan létesítendő.

3. Minden jól berendezett nagyobb gazdaság munkásságát — jelen nehéz viszonyok között — nemcsak a szoros életelemben vett gazdasági teendőkre terjeszti ki, hanem kiterjesztendő az oly iparágakra is, melyek bizonyos kapocsnál fogva a gazdasággal összefüggésben állanak és észszerűen kezelve, jövedelmet is hajtanak. Ily gazdasági iparágoknak többek között a téglá és fedéleserépgyártás tekintendő. A radnóthi uradalomra nézve a felügyelő bizottság a fedéleserépgyártást tartja olyannak, mely a helyi viszonyoknál fogva, különös jövedelmzősége nyujt biztos kilátást. Egy a feles tutajdeszkákból és szarufákból könnyen és aránylag kevés költséggel létesíthető uradalmi eserépesür, nemcsak az uradalom fedéleserép szükségletét fedezhetné, hanem nagymennyiségű fedőcserepet szállithatna vidékre: és nevezetesen a közeli Maros-Vásárhelyre, hova ez idő szerint az összes fedőcserep szükséglet a messzébb fekvő Czikmántorról és Magyarósról szállitattik. Mielőtt azonban ily irányu vállalat életbe léptetnének, kívánatos, hogy a Maros melletti omlásos oldalokon véghetetlen mennyiségben található palaföldnek eserépgyártásra alkalmas voltáról, ahöz értő által bizonyosság szeresztessék.

4. A mezőgazdaság egyik kiváló mellékágát a marhatenyésztés képezi. Azonban nagyobb gazdaságok, melyek kellő mennyiségű legelők felett rendelkeznek, a marhaállományuk üzletszerű gyarapítására és alkalmas időben való ismét értékesítésére forditsanak kiváló figyelmet. Bizonyos mennyiségű borju vagy tulok alkalmas időben olesón bevásárolva és egykét évi legeltetés után magasabb árban eladva, csak előnyös lehet a radnóthi uradalomra nézve. Ez okból ajánlja a bizottság, hogy fennebbi célból évenként legalább 8—8000 forintnyi forgalmi tőke boesáttassék három évi időtartamra az intézőség rendelkezésére elszámolás terhe alatt.

5. A tapasztalat arról győzött meg, hogy az egyes gazdaságokban alkalmazásba hozott, úgynevezett petroleum „viharlámpák” nem nyújtanak kellő biztosítékot tűzkár ellen. Ezért a felügyelő bizottság istállóokban való állandó használatra repezeolaj-lámpák alkalmazását hozza javaslatba.

6. Minthogy a már múlt évben minden egyes gazdasági telepre nézve javaslatba hozott tüzfészekendők még nem szereztek be, azoknak beszerzése e helyen újból sürgettetik.

7. Minden a mezőgazdaságra nézve az istállóokban összegyűlemlő trágyának célirányos kezelése és érleltetése nagy fontossággal bír. A radnóthi uradalomban ezen gazdasági tényezőre kellő figyelem fordítottik ugyan; hogy azonban a szakaszokba gyűjtött trágya annál jobban érlelhető és maga a trágyalé is jobban értékesíthető legyen, minden gazdasági telepre egy-egy trágyalé-szivattyúnak alkalmazásba hozatala ajánlatik.

8. Nemesak tetszetősebb a szemlélő előtt, hanem a határok biztosítása céljából célirányos, sőt hasznos is, ha a nagyobb kiterjedésű gazdaságok, sánczokkal és hasznos hájtó fákkal szegélyeztetnek be. Mintán az uradalomhoz tartozó mező-iklandi tag, a tagosított maros-lekencei nagy birtok részét már egyesítve van; a felügyelő bizottság ajánlja, hogy azon birtokrészek véghatárai akác-, de még inkább szederfákkal ültetessenek be. Ez által nemesak az uradalom határai lennének idegen foglalás ellen biztosítva; de az időnkint nyerhető akác- és eperfa ágainak árából bizonyos mennyiségű napszámot lehetne az uradalom számára biztosítani. Azonkívül ha az eperfa megfelelő kort elérik, évenként 8 heti gondozást igénylő és mégis gazdagon jövedelmező selyemtenyészőttelepet lehetne annak idején az uradalom valamelyik alkalmas pontján létesíteni.

9. Múlt évi jelentésünkben egy gyümölcsös létesítése tervezetett. A felügyelő bizottság ez iránti ajánlata elhagyatván, az uradalmi intézőség nem malasztotta el, a célba vett terv bevezetésül esemete-iskolát beállítani. Most még a gyümölcsös helyének kimérése, táblákra való beosztása, valamint körülsánczolatása van hátra, mely munkák fokenkénti megtételére felszólítandó volna az intézőség.

10. Miként jelen jelentésünk általános részében jelezve van, az uradalmi és gazdasági épületek — kevés kivétellel — jó karban vannak. Helyreigazítást igényel a kastély és a gépház fedele. Előbbi nagyobb mérvű helyreigazítás lévén, annak csak részletenkénti végrehajtása ajánlatik. Mi a gépházat, illetőleg kovács- és kerekeműhelyt illeti, ennek zsindele fedele azonnali helyreigazítása ajánlatik.

11. Az uradalom érdekében állván, hogy az egyes gazdasági épületeken eszközölt fedéljavítások, de az új istállók és egyéb épületek zsindelefedelei is minél tartósabbakká és egyúttal tűzmentesekké tétessenek: a bizottság valamennyi új zsindelefedélynek kátránnyal való bevonását hozza ajánlatba. A zsinált hamuval elegyítendő és így az új zsindelefedelekre durva esettel alkalmazandó kátrány, a maros-vásárhelyi petroleumgyárból olcsón szerezhető be. Vagy ha az uradalom még jobb munkát akar végeztetni, a tűzvész és rombolás ellen egyaránt kitűnő „Cabolineum” alkalmazása hozatik ajánlatba. Utóbbi anyag, főleg nagyobb mennyiségben, budapesti gyárból szintén olcsón szerezhető be. Az ezen szerek alkalmazása által eszközölt kiadást a bekátrányozott zsindelefedelek

artóssága és kívülről jövő tűzvész elleni biztonsága bőven kárpótolja.

Ime ezek a f. é. január hó 13-áról 2455/e. 130. 1891 szám alatt a radnóthi uradalom megvizsgálására kiküldött bizottság észrevételei és indítványai. Méltóztassék ezeket megfontolás tárgyává tenni és ha a Méltóságos Igazgató-tanács részéről is méltánylásra találnak, azoknak fogyanatosítása iránt a szükséges lépéseket megtenni.

Radnóthban, 1892. május hó 29-én.

A Méltóságos erdélyi róm. kath. Igazgató-tanácsnak alázatos szolgálói: Szabó József, s. k., Kovács Ferencz, s. k., kiküldött biztosok.

E nagybecsű jelentésre van szerencsénk a következőké megjegyezni. A jelentésben is hangoztatott radnóthi tagosítás az uradalom igazságos érdekeinek is megfelelően s a község összes birtokossága egyforma békés egyetértésével megtörtént, a miben kiváló érdeme van Apor Zoltán báró eljáró bíró tapintatos, tapasztalt és páratlan bírói működésének, de elismerés illeti meg a Kovács Ferencz elnökölte mellett Gál Domokos, Márkus Ferencz és László Gedeon személyeiben felkért tagosítási szakértő bizottságot is, mely bizottság a tagosítás egyes fázisaiban az uradalmi intézőt szakértő és böles tanácsaival támogatta. Van szerencsénk kérni a tisztelt statusgyűlést, hogy e bizottságnak köszönetet szavazni méltóztassék.

Az uradalom megszemlélésére kiküldött bizottság javaslataira vonatkozólag közöljük, hogy az első és második pontban említett építkezéseket az Igazgató-tanács keresztül vándóknak határozta, sőt idő közben a maros-lekencei tagban egy nagyobb istálló felépítését, melyre a növekedő állatállomány folytán már most szükség van, el is rendelte s az tényleg meg is kezdetett. Nem különben kimondatott a 3-ik pontban javasolt téglá- és fedél-cserépgyártás üzemének bevezetése is. Míg a 4-ik pontban említett állatállomány szaporításához szükséges összeg tényleg meg is szavaztatott, s annak fedezete a költség-előirányzatban biztosítottik s. Az 5-ik pontban említett olajlámpák beszerzése el fog rendelkezni, valamint folyamatban van a 6-ik pontban megsürgött tüzőlt fészekendőknek árlejtés útján való beszerzése is. E ponttal kapcsolatban megemlítjük, hogy az uradalmi tisztai és cseléd személyzetből egy állandó tüzőlt-csapatot szervezett, s azt a kellő gyakorlati utmutatással fogja ellátni. Intézkedés fog történni a 7-ik pontban javasolt trágyalé-szivattyúk beszerzése iránt is, nemkülönbén a 8-ik pontban javasolt akác és eperfa-esemetek ültetésére nézve, a melyek az uradalmi tagok határait fogják szegélyezni. A 9-ik pontban említett gyümölcsös beállítására az előmunkálatok folyamatban vannak. Végül a 10-ik és 11-ik pontban javasolt építkezések: jelesen a kastélynak fokozatos kijavítása, gépház kiigazítása, s a gazdasági épületek fedelének célszerű konzerválása, az igazgató-tanács kiváló teendőit fogják képezni.

Méltóztassék a mélyen tisztelt statusgyűlés az elősoroltakat jóváhagyó tudásul venni.

(Folyt. köv.)

A testgyakorlat céljainak elérésére szolgáló eszközök,

helyes alkalmazásuk és üdvös hatásuk a nevelésnél.
(Felolvasatott a csikmegyei tanítótestület csiki járáskörének t.é. nov. 22-án Csik-Madefalván tartott gyűlésén.)

Tisztelt kartársaim méltóztatnak emlékezni, hogy midőn a múlt gyűlésen felolvasást tartottam a testgyakorlat fontosságáról és céljáról, egyszermind bátor voltam kérni és a t. járáskör becses bizalmát meg is nyertem arra nézve, hogy felolvasásomat folytatva szerény nézeteimet elmondhassam a cél elérésére szolgáló eszközök, helyes alkalmazásuk és üdvös hatásukról is a nevelésnél.

Előre kívánom bocsátani, hogy részletes és kimerítő ismertetés helyett egy felolvasás szűk keretében kénytelen vagyok csak a főbb irányelvek méltatására szorítkozni.

Azon önk előtt ismeretes nemes cél által, melynek ezen tárgy szolgáltatában áll, vezérelve; azon lankadatlan buzgóság, hathatós tevékenység és utánzásra méltó fényes példa által, melyet fekköt ielkü közoktatásügyi ministerünk a testgyakorlat minél intenzívebb fejlesztése érdekében tanúsít, valamint a torna egyesület és más körök áldásos működése által lelkesítve legyen szabad t. kartársaim b. figyelmét a menyiben helyén lesz, a nélkül, hogy senkinek buzgóságát kétségbe vonnám, vagy magamnak különös privilégiumot vindikálnék, ezen tárgyra mintegy ráirányítani, remélve, hogy az ügynek talán némi szolgálatot tehetek.

Lássuk tehát először is a cél elérésére szolgáló eszközöket u. m. a szabad-, rend- és szerygyakorlatokat és tornajátékokat, melyek röviden definiálva a következők:

1) Szabadgyakorlatok, melyek alatt a pusztá földön szabadon végzendő azon egyszerű és összetett mozgásokat értünk, melyeket tömegben vezényszó szerint állásban, járásban futásban, ugrásban és fordulatokban teljesítenek. Ezek által a test arányosan fejlesztetik, a test mozgásai kerekdedekké, ügyesekké lesznek és a test az akarat uralmának alárendeltetik.

2. A rendgyakorlatoknál megtanítjuk a vonal, sor, rendek és oszlopok alakítását fordulatokkal és fejlődésekkel szabályszerűen változtatva.

A fiuknál részben felhasználjuk a katonai gyakorlatokat is, azonban egészen nem szorítkozunk rá, nemcsak azért, hogy a katonai taktikai gyakorlatok folytonos változásnak vannak kitéve s így a katonai kiképzésnek vajmi kevés szolgálatot tehetünk, hanem azért is, hogy a tornász-gyakorlatokkal bővebb anyagot szolgáltatnak.

3. A szerygyakorlatok mozgatható vagy szilárdan a föld be erősített eszközökön vitelnek véghez. Ilyenek: a nyújtó, korlát, gyűrűhinta, létra, mászópózna stb.

Ezen gyakorlatok a test fejlesztése és az erő kifejtésére nagy befolyást gyakorolnak. A tornász megtanulja saját erejét ismerni, bátorságra teszen szert s több gyakorlatnak még az életben is hasznát veszi.

4. A játék a gyermeki élet legkedvesebb foglalkozása; játék nélkül nem is képzelhető ifjúság. Azért megtanítunk több, kellő testmozgással járó játékot, olyanokat is előve-

szünk, melyek a vidéken divnak, kedvet és szeretetet értesztünk a tornász iránt és kedves mulatságot szerzünk a gyermekeknek. Ilyen játékok pl. „Farkas és bárány, körfutás, láncszakítás, cziezafutás“ stb. de különösen a labdajátékok felhasználandók.

A gyakorlatok okszerű kezelése, a test természet szerű, fokozatos fejlesztése, képzése céljából a gyermekeket felosztjuk 4 korosztályba: az I. korosztályba a 6—8 évesek; a II-ba 8—10 évesek, a III-ba 10—12 évesek és a IV.-be a több évesek osztván be.

A gyakorlatok tanításánál: „Az egyszerűről az összetettere és a könnyebbről a nehezebbre“ haladás elve kiválóan szemellett tartandó.

Az I. korosztályban a játékra több időt engedünk, úgy szólva játszva gyakoroljuk s inkább a szabad- és rendgyakorlatokra fektetjük a főszűlyt, melyeket lassu ütemben végeztetünk. A szerygyakorlatokból a legegyszerűbbeket különösen a magas és távol ugrást gyakoroljuk.

A II. korosztályban lehetnek már összetett gyakorlatok, a játékra kevesebb időt fordítunk és a szerekben is nehezebb gyakorlatokat veszünk elő s a fegyelem is nagyobb kell hogy legyen.

A III. és IV. korosztályban fokozatosan nehezebb és nehezebb gyakorlatokat veszünk fel, úgy a szabad és rendgyakorlatok, mint a szerygyakorlatokból és gyorsabb, erélyesebb ütemben. A gyakorlatokat helyszűke miatt itt nem sorolhatom fel.

A játékra mind inkább kevesebb idő jut, de azért még mindig igénybe veendő, mert e nélkül a gyermekek elveszítik legnagyobb örömeiket, nincs meg az a lelkesedés, egy szóval az a kedély állapot. A játéknál a tanító inkább a felügyelő szerepét játssa s csak ritkábban és kellő körültekintéssel vegyen részt benne ügyelve, hogy tekintélye meg ne esorbuljon.

A testgyakorlat tanításánál fődolog a szemléltetés, mi végből minden gyakorlatot maga a tanító, vagy ha ez phisikai lehetetlenség volna, egyes esetekben az ügyesebb fiuk előre meg kell mutatssanak, előtornáznak. Hogy ez mintaszertű lehessen, szűkség, hogy a tanító megfelelő praxisra ügyességre tegyen szert.

A szabályos testtartás, kerekded esinos mozgás a gyermekekben a szép érzéket ápolja, az iránt fogékonnyá teszi, és hasonló irányban neveli, mi által az aesthetikai cél, is előmozdítjuk.

Különös figyelemmel kell lenni az arányos test képzésre, hogy a testnek egyik része nehegy a másnak rovására fejlesztessék: tehát arra kell ügyelni, hogy a kar lehetőleg annyit foglalkozzék, mint a láb ugyanannyt a karnak feszítő, mint hajlító izmai. E célból a szereket úgy választjuk meg, hogy mindig más és más csoportbeli izmokat hozzanak működésbe! Egy órára legheylesebb két szert választani, melyek a fel- és altestet felváltva foglalkoztatják. Pl. a nyújtó, korlát, hinta inkább a felsőtestet; míg az ugrási szerek inkább az alsótestet veszik igénybe.

Tanításunkat intéztük úgy, hogy egyik gyakorlat a másnak előkészítője legyen, egyik a másikkól folyon.

Hogy ez fenakadás nélkül mehessen, szűkség, hogy különösen kezdő tanító minden órára pontosan készüljön el s eljárása legyen a legrövidebb magyarázat és paráncs.

* A Ispbani könyebb közölhetés végett felolvasásomat felény tartalomra összevontam.

Ez által a fegyelem is biztosabb ugyan, de azért a jó fegyelem fentartása végett nagyon kell ügyelni minden kifejezésre; mindig az esetleg megzavart rend helyre álltával folytassuk a tanítást, a jutalmazás és büntetést pedig különös körültekintéssel eszközöljük.

A testgyakorlat a leányoknak is épen oly szükséges, mint a fiuknak. Már a görög nők azt tartották, hogy a test gyakorlat elengedhetlen, hiszen csak egészséges nők szülhetnek ép egészséges gyermekeket.

Azonban a gyakorlatokat testalkatuk és nemökre való tekintettel nagyon gondosra meg kell választanunk. Agyengébb felső test miatt kevés szerygyakorlatot alkalmazunk, inkább a szabad- és rendgyakorlatokat s azokat is szelidebben, kevésbé erőlyes mozgásokkal, ügyelve, hogy a nöiességet tőlünk se sértsék.

Legfontosabbak a szabadgyakorlatok, melyek csinos mozgást, a megjelenés kellemét s szép testtartást kölcsönöznek.

A rendgyakorlatokból a szebb mulattató kifejléseket, füzereket tanítsuk.

A nöiesség legnagyobb körültekintést a szerygyakorlatoknál kíván, melyeknél a tanító nagyon tapintatosan járjon el.

Vegyes iskoláknál is leányok külön órán és minden esetre alsó nadrággal ellátva tanítandók.

A testgyakorlatok nagy hatást gyakorolnak nemcsak a a testre, hanem a szellemre is.

A testre az a hatása van, hogy az izmok működése által a vérkeringés gyorsabb lesz, annál is inkább, hogy a tüdő is erősebben működik; ez nagyobb anyagcserét és fokozottabb étvágyat von maga után, miáltal a táplálkozás nagyobb eredménnyel foly, az izmok vastagodnak, a test erőteljesebben fejlődik, a külső behatások ellen edződik s a fáradalmak elviselésére is képesebbé válik.

A lélekre is hatása van, mert mikor a gyakorlatot vezényszóra, bizonyos meghatározott időben végrehajtja, akkor a test az akarat uralmának alárendeltetik, ezen kívül ügyességet, önismeretet szerzünk s a jellemet is műveljük.

A testgyakorlat rendszeres tanítása céljából szükséges egy á gas téli tornaterem, melynek magassága 4—5 m. kell legyen és hogy 1—2 osztályt betogadhasson egy-egy gyermekre 3—5 □ m. tér kellene, hogy essék, a tornaszerekre is helyet számítván; és kell egy tágas nyári tornahelyiség egyik felében tornaszerekkel berendezve.

Illetékes hatóságoknak szigoruan oda kellene hatnia, hogy minden iskolánál egyelőre bár a nyári tornatér a község által rendeztetnék be s mielőbb a téli tornaterem is készíttetnék el, mert így csak ősszel és tavasszal, mikor az iskolalátogatás a legrendelenebb, taníthatunk testgyakorlatot, mely miatt a kívánt sikert nem érhetjük el.

Nagyon kívánatos volna, hogy az iskolai tornázás nyerne folytatást a nép életben, hogy ez által a vasár- és ünnepnap-i erkölesrontó foglalkozások a feltűdítő testgyakorlatok és társas játékokkal szoríthatnának ki, és az idő czélszerűen használtatnék fel.

Igénytelen dolgozatombafejeztével elismeréssel kell adóznom Maurer János, Ambrus és Szauter, valamint Józsa Sándor uraknak kiváló szakértelemmel irt nagybecsű műveikért, melyeket áttanulmányozván, azokból sok üdvös és hasz-

nos ismeretet szereztem, melyek szerény tapasztalatom mellett egy ezen munkánál, mint más alkalommal is több kérdésben nagyon világos utbaigazítást nyújtottak.

Szerény véleményem szerint is az első tanítóképezdénél és magán használatra is, a két utóbbi néptanítók és tanítójelöltek számára igen kitünő munkák, a Jancsó ur-é, osztályok szerinti czélszerű beosztásával nagyon megkönnyíti a tanító feladatát, miért ezen műveknek egy tanító könyvtárából se volna szabad hiányozniok.

Végül engedjék meg kifejezmem, miszerint a testgyakorlat alapját az iskolai tornázás képezi, azért mi néptanítók vegyük kezünkbe kitaró erélylyel és buzgósággal az ügyet, legyen legfőbb törekvésünk: a tornázásnak minél nagyobb lendületet adni s szeretett hazánknak testileg és szellemileg képzett harezta termett ifjuságot nevelni, mely e vérről szerzett, és oly sok éven át, annyi veszély közepette dicső ősei által a legnagyobb áldozatok árán híven megtartott hazáért kész legyen bármikor síkra szállani s a harez mezején a győzelmi zászlót fennen! lobogtatva őrizhesse meg változatlanul a vitéz magyar nevet, melyet — adja Isten! — mindig fény és dicsőség övezzen körül!

Csik Delne, 1892. nov. 30.

László Péter
tanítóképezdei tornatanár.

A hitehagyottak.

(Beszély.)

Prokuepek Sámuelről.

Novemberi est van. A császári főváros, Bécs fölött ólom-szürke felhők keringenek. A gázlámpák lángjait lobogtatja az erős északi szél; hóval egyes esőcseppek verdesik a kirakatok fényesen kivilágított ablakait. Az utcákon csak kevesen járnak, még a Tramway kocsik is ritkák; mindenki siet otthonába s a meleg szobába.

A Wieden egyik mellékutcájában az egyik háromemeletes ház földszinti szobájában az ablaknál két leány ül. Az átelleni sarkon derengő utcai lámpa bágyadt világa behatol a szobába és félhomályt terjeszt abban, megvilágosítván a leányok arcát. A szobának egyszerű butorai nem tanuskodnak valami nagy vagyonosságról. Egy pár ágy, szekrény, egy más szinehagyott pamlag, s hasonznili székekből állott a szoba berendezése, hozzá számítva egy kis toilett asztal rajta érték nélküli csebecsékkel.

A szoba butorzatával azonban ellentétben állott a két hölgy szépsége. Királynői alak mindakettő, hivatala diszére lenni a legfényesebb termeknek. Az egyik barna hollófekefe fűrtökkel; arcának pirossága már a félhomályban is életet árult el; fényes szempára csillogott mint a sötétben a gyémánt. A második halványabb, de finomabb vonásai több szellem és érzésről tanuskodnak, hangja zengzetesebb s mozdulatai kevésbé önhittek, mint a nénjei.

Egy fényes hintó robogott el nyilsebességgel az ablak előtt. A két leány önkéntelen félbeszakítja halk társalgását

és kíséri azt szemeivel, míg csak el nem tűnt a homályban. Most megszólalt az idősebb.

„Adel, láttad-e ezt a fényes batárt? Nemsokára mi is ilyenben fogunk repülni; ah hogy lenézem majd én is a világot, mely szegénységünk miatt eddig észre sem akart venni; mily kéjes örömmel fogom nézni fogatomból a sárban bukácsolókat, kik minket a lépés miatt, melyre elhatározók magunkat, gunyolnak és szidalmaznak.

„Ah, de minő áron, minő áron! Oh Virginia! szívem iróztatóan sajg az arra gondolok, agyamban vibarként zug valami, és fröcsögő gondolatok fognak el!”

„Oh te balga kis testvér! Tehát folyton tépelődöl még az ilyes gondolatokkal? Miért hallgatsz nagynénénk, ez ostoba Cassandrának jóslataira és rémitgetésére? Szegények vagyunk, talán holnapután betevő falat kenyerünk sem volna. Atyánk? Atyánkról ne is beszéljünk, hiszen szégyeltem kimondani, ő már nem is ember. Az iszákosság rabszolgája. Mit remélhetnénk, mi lenne jövőnk? Én tudom, hogy szép vagyok. Élni, élvezni akarok. Azt akarom, hogy előttem grófok, hercegek hajlongjanak, hogy öltönyeim, gyémántjaim fényvel elvakítsam a világot. Most a cézánál állunk s még gondolkozunk s tépelődjünk?”

„Ah, de minő áron, minő áron!” Rebegé könnyek közt újólag Adel.

„Tehát még mindig arra gondolsz? Gyáva, köznapi lélek! Nem tudsz felemelkedni a porból? A vallás miatt tépelődöl? Ha, ha, ki gondol ma azzal? Nézd a tömeget! mi után fut? Az arany borja a vallása. A tiéd is az legyen, mert akkor nem fogsz nyomorodni e földön. S aztán nem is te vagy az első, nem is leszel az utolsó. Az egész csak ezerelemből áll; tudod, hogy az első már magad az előítéleteken.”

„Nem előítélet, hanem anyám vallása az. Azon vallás, melyben születtem, melyben felnevekedtem s melyet anyám belém öntött s most azt tagadjam meg?” folytatá gőresösen zokogva „s zsidóvá legyek?”

„Már ha egyszer megtagadtad mindegy, akár ha tűzmadóvá is léssz. De nézd, kedves Adel! szólt Virginia nővére mellé lépve s átölelvén őt „azt gondold, hogy nekem is könnyű a lépést megtennem? Oh nem, bizonyára nem, de hát annak meg kell történnie. Két dúsgazdag bankár megszeret két igen szegény testvér leányt. Hiszen nincs semmink a szépségen kívül, melylyel a természet megajándékozott. A két bankár eléggé csinos, művelt, fiatal s a mellett a nagy város leggazdagabb örökösei. Nem mondhatod, hogy a két szegény leány nem kedvelné a két ifjút, hiszen hiába tagadod, te is vonzódsz Izidorhoz. Mi gátolja, hogy egymáséi legyenek. A vallás! Tehát ezért áldozzok fel én egy fényes, kellemes jövőt? Philosophus vagyok, a felsőbb leányiskola hol tanultam, sok előítéletet kiölt belőlem. A tulvilági élet?! Higgyen abban, kinek tetszik, én nem hiszek. Hagyjuk ezt a boldogságot Carolina nagynénénknek, a Betschwesternek, ki utját akarja állni boldogságunknak. Én itt a földön kívánok boldog lenni, nekem nem ideális, hanem valódi boldogság kell. Jer, töröld le könnyeidet, hisz jól tudod, Izidor nem szereti, ha busongva talál. Hét óra es mindjárt már itt lesznek ők. Gondolj inkább a lakodalomra, a fényes bárra, a fényes jövőre, mely reánk vár!”

Mintegy válaszul szavaira, kocsiszörgés hallatszott az

ablak alatt, futó léptek s belépett a két vőlegény, kísérvén két bérruhás inas által, kik mindenféle terheket czipeltek.

A vőlegények, a két Geldheim fivér, tüköletes ellentétei voltak egymásnak. Mindkettőnél megvolt a keleti jelleg, az erősen hajlított orr, de míg az idősebbnél Salamonnál a röbbe hajló sárga szakál egy kissé visszataszítóan hatott, addig a fiatalabbnál Izidornál a hollófekeete fürtök szelidebb vonásokkal párosulva, érdekessé tevék a fiatal embert.

A meggyújtott lámpák világa az asztalra kiterített ajándékokra esett. Mintha valamelyik ezeregyéjszakai kincstárt rabolták volna ki, úgy csillogott a sok gyémánt és drágakő, arany ékszerek. Amott gyémánt nyakék, a kövek majdnem magyaró nagyságúak, itt tejfehér keleti gyöngyök, smaragd csillogtak a lámpa fényénél.

„Ime, szívünk királynéi, kiraboltuk a szultán kincstárát, hogy lábai elé rakjuk!” Szólt negédesen! Salamon.

„Oh be pompás, oh beh szépek!” Kiáltott fel Virginia s kezeivel tapsolt. Kipirult areczsal möhön kezdé feltűzni az ékszereket nyakára, karjaira s rohant a tükörhöz, melyből tündéres visszfény ragyogott feléje.

„Hát az én Adelem nem örvend a nászajándékoknak?” susogá Izidor jegyese fülebe.

Adelt hideg borzongás hatá át, de mosolyt erőltetett s kezébe vett egyetnást a drága ékszerekből, de mintha égették volna kezét, erőltlenül leejtő azokat.

Izidor homlokán felhő vonult át „Ismét e szomorú gondolatok?” sobajtott fel. Megfogá szelíden jegyeseinek kezét s a pamlaghoz vezeté s szelíd rábeszélő hangon kezdé szólani:

„Lásd, milyen boldogok lehetnénk, ha nem tépelődnék mindörökké. Az egész csak csekélység, hamar átesünk rajta s aztán félrevonulunk messze, hol emberekkel sem találkozunk, élni fogunk egymásnak, szerelmünknek. Nézd nővéredet, mily vidám! Kaczájától visszhangzik a szoba. Ne légy szomorú, töltsük el mi is vidáman ez estvét!”

S míg a két pár a jövő felett elmerengve éz csevegve ült az órák is gyorsan elrepültek, A közeli templom órája 11-et ütött, midőn a lépcsőkön nehéz léptek hallatsának. Az ajtó kinyílt s azon egy öszbe hajló férfi ingadozott be. Arca kipirult, szemei homályosak, szavai hebegők. A két fiatal ember megvetően tekintett a belépőre, hidegen fogadá köszöntését, hasonlóan az idősebbik nővér is, csak Adel szemében csillogott fel egy pillanatra a részvét. Atyjok volt. Hajdani tiszt, de iszákossága miatt quittiroznia kellett s most irnokoskodik itt is, ott is, keresményét meg megissza. A két finnyás bankárra bizony nem a legkellemesebb após, de hát ez oldalról biztosították magukat: jó összeg pénz árán rá birták, hogy holnap Amerikába kivándoroljon „új életet kezdeni az új hazában!”

Kisebb közlemények.

— **Tanítók gyűlése.** A „csiki róm. kath. tanítótestület alesi ki köré” f. évi nov. 15-én Csik-Szentkirályon tartotta rendes őszi gyűlését, melynek lefolyásáról a következőkben van szerencsém értesíteni e becsé

lapnak, a népnevelés ügye iránt érdeklődő nagyérdemű közönségét.

Jelen voltak: Elnök Ferenczy Ignác esik-tusnádi kántortanító, Eltes Elek kir. tanfelügyelő, Konez István tusnádi, Antal József szt. léleki, Hosszu Ferencz szt. királyi plebánó sok, Vitos Mózes nyug. lelkész, mint pártoló tagok.

Továbbá Kovács János tusnádi s. lelkész, László Péter és Székely Ferencz delnei tanítók, Kristó Ferencz m. kir. postamester, számos iskolászéki tag s Csik-Szt. Király község előjárósága, élükön Albert Beniam körjegyző ural, — mint vendégek.—

A rendes tagok három kivételével, kik elmaradásukat igazolták, — mind.

1. A gyűlést megelőzőleg templomba vonult a testület, a hol Hosszu Ferencz helybeli plebános intonálta: „Veni sancte Spiritus,” mire a kör tagjai Baka János kántárs vezetésével, a Kloss-féle „Veni sancté“-t, s a sz. mise tartama alatt „Hozzád fohászkodunk“ és „Üdvöz légy oltári szentség“ kezdetű énekeket négyes karban énekelték.—

Isten áldása s kegyelmének ránk s munkálkodásunkra való buzgó eszéde után, az újon épült díszes iskolába mentünk Balog Pál és Kristó István helybeli tanítók 1/2 10 óra-
kor kezdődő gyakorlati tanításainak meghallgatása s a tanácskozmány megtartása végett. — A tanításokat egyszerre két tanteremben kezdték vezetni tagtársak, mit a gyűlés tagjai tetszés szerint megoszolva hallgattak. — Kristó István I. és II-ik vegyes osztály tanítója, első osztályos növendékeivel a beszéd és értelemgyakorlatokból tanított; Balog Pál a haladó osztályok vezetője az V. VI-ik osztályos tanítványával B. Ig. IV-ik olvasókönyvéből a „Magyar polgár“ című verset tárgyalta.

A gyakorlati tanítások végeztével elnök az egyik tanterembe csoportosult s szép számmal megjelent tagokat üdvözölve, köszönetet is mond megjelentéskért s a gyűlést megnyitja.

2. Most a gyakorlati tanítások bírálására hívja fel első sorban a hivatalos bírálókat s azokat, kik a tanításokra vonatkozólag megjegyzéseket akarnak tenni. — A mindnyájunkra nézve igen jó szellemi haszonnal járó bírálatok végén, a gyűlés mindkét szerk. tanítónak előadását sikerültnek nyilvánítja.

Különösen Balog Pál veterán bátyánk szép dícséretet kapott Antal József plebánosnak azon méltányló szavaiban, hogy „ilyen gy. tanítást csak egy a szó szoros értelmében szakavatott és dús tapasztalokkal bíró tanító képes tartani“ mit az egész gyűlés is örömmel és elismeréssel fogadott.

3. Elnök a Csik szt.-Imrén tartott tavaszi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasását kéri, mi Baka József jegyző által olvastatván hitellessége észrevétel nélkül elismertett.

4. Gergely József Csik-Szt. simoni k. tanító szavalja, „Szt. István halála“ című költeményt. Gyűlésünk szavalónak átérzéssel, a kívánt hangléptekkel s jó készültséggel adott szavalatát élénk figyelemmel hallgatva s e fölötti tetszés nyilvánításának éljenzéssel adott kifejezést.

5. Elnök felhívja a 3 tagú bizottságot, hogy az alakuló mészeti kör alapszabályaira nézve, eljárásuk eredményéről referáljanak.

Baka János a bizottság nevében jelenti, hogy a gyermekgyógyi mészeti egyesületet alapszabályai ideiglenes átadására

a bizottság megkérte, de azok még nem érkezvén meg, nem lehet azon szerencsében, hogy működésének sikeres voltát nyilváníthassa. Különben igéri, hogy jövő gyűlésig a bizottság eleget fog tenni küldetésének. Ezzel egyidejűleg felhozza, hogy a es.-szeredai gazdasági egyesületnek van egy mészeti szakosztálya, s a ki tagja kíván lenni — az befogadja: mire Eltes Elek kir. tanfelügyelő ajánlja, hogy az alesiki tanító-egylet, addig is míg az alapszabályok elkészítettének, alakuljon mészeti körre, s csatlakozzék a szeredai szakosztályhoz. Ajánlja továbbá, hogy tavaszra minden egyesületi tag legalább pár kaptár méhet szerezzen, s azon az ehhez kivántató gyakorlatot kezdje művelni, hogy így kedvet kapván a méhészethez, később magának mellék jövedelmet is biztosíthasson, mert ez már Menaságon tapasztalható is.

Konez István plebános is hasonló nézetben van s egy hosszabb lelkesítő beszédben elfogadásra méltónak tartja a tett ajánlatot. felemlítvén, hogy szintén anyagi s szellemi haszonnal járna a kolozsvári mészeti együlethez való csatlakozás, a menyinyben az általa kiadott közlőnyt ez esetben 2 fnt helyett 1 forintért minden tag kaphatná.

A tett ajánlatok elfogadtatnak s kimondatik, hogy a gyűlés jelen alkalommal mészeti körre alakul, csatlakozni fog a es.-szeredai szakosztályhoz s ezzel együtt a kolozsvári mészeti együlethez is.

6. Elnök bemutatja: Imeis Mózes szentléleki, Bartis Géza mindszenti k. tanítókat és Kajesa József szt. simoni tanítót, mint az egylet új tagjait.

7. Tódor István indítványozza, hogy egyletünk azon tagjai, kik ezután gy. tanításokat tartanak, legyenek kötelesek a gyűlést megelőzőleg, a meghívók széküldése előtt elnöknek bejelenteni, hogy minő tantárgyból, és hányadik osztálylyal fognak gy. tanítást tartani, mert világos, hogy ránk nézve annál gyümölcsözőbbé válik, minél behatóbban foglalkozunk a bejelentett tárgy főbb módszertani elveinek átoltatásával s emlékeztetve való hozatalával.

Tódor I. ezen indítványa a gyűlés által egyhangulag elfogadtatott.

8. Most következett a gyűlés elég érdekes tárgya a tisztujtás. Elnök rövid beszédben megköszönve az egyletnek 3 ezikluson át 9 évi támogatását s azon bizalmát, melylyel őt az egyesület élére állította, tekintve, hogy ez utó 3 évre terjedő megbízatásnak is ideje lejárt, úgy maga, mint tisztársai nevében lemond, s kéri a gyűlést, hogy új tisztviselő választásáról intézkedjék.

Ezután a gyűlés 1/4 óráig szünetelt, minek elteltével Baka Józsefnek azon indítványa, hogy a tisztujtás a kinevezendő kändidáló bizottság közbejöttével, titkos szavazás után menjen keresztül mellőzöttvén, általános lelkesedés között egyhangulag megválasztattak:

Elnöknek Baka József es.-szt-györgyi kántortanító, al-elnöknek Csoboth István k.-ujfalvi tanító, jegyzőnek Tamás Imre es.-tusnádi tanító, aljegyzőnek Buzás Elek n.-kászoni tanító.

9. A jövő gyűlés Csik-Fitődön lesz, mely alkalommal a helyb. tanító tanítást tart, it. Vitos Mózes nyug. plebános felolvas, Tamás Imre pedig szavalni fog.

Gyűlésünk a délutáni órákban végzett tanácskozmánya után, a kántori lakba vonult, hol a dűsan és olesón terített

asztal mellett, a szeretet és édes együttlét közepett, szellemes pohárköszöntők hangzottak el.

Első volt Ferenczy Ignác, ki a szakszerű tervvel épült nagyszerű iskola megteremtői között Püspök Urunk Ó Nagyméltóságát éllette, mint olyant, ki kegyes jótékonyaságból az anyagi áldozatokkal járulók vezére vala, fényes tanujelét adva itt is nemes szíve jóságának.

Hosszu Ferencz plebános a nemzet napszámósaira líriti poharát, s szellemes tósztyában örömeinek ad kifejezést, hogy dacára a silány napszámnak, mely a tetestőlő munkához képest szinte alamizna krajezárként tekintendő, mégis enapszámósok hivatásuk s nemes ezéjük tiszta tudatában, a nemzet jövőjét perezig sem tévesztik szem előtt, hanem az önfeláldozásig erős munkakedvvel, szívesen teljesítik fontos kötelemeket. S szívből ohajtja ama boldogabb jövőt, a melyben ezen dolgások megbeesülhetlen s kifizethetlen munkájokhoz méltó módon lesznek díjazva.

Szép tósztyokat mondtak még Eltes Elek a régi és új tisztviselőkre, Baka József elmők jelenlevő kartársaira, Tódor István a jelenlevő papságra, kir. tanfelügyelőre, majd az új jegyzőre. stb.

Szerény tudósításom bezártával kérem Istent, hogy köztünk a minden időben híven örözött kartársi szeretetet, bizalmat tartsa meg, s nyujtsa áldását drága hazánk nemzetünk tanügyére s annak munkásaira!

Csik Tusnád, 1892. nov. 18. — T a m á s I m r e, jegyző.

Főjegyzői jelentés.

(Kivonat.)

Felolvasta: **Vendli A. főjegyző.**)

A gyergyói r. k. tanítóegyesület legutóbbi alakuló közgyűlése 1889. nov. hó 14-én a szentmiklósi polg. iskolánál folyt le. Feledhetlen emlékü elnökünk: Boga Bálint ez alakuló közgyűlésen az 1886—89-ig terjedő időszakról nagyszabásu megnyitó-beszédben számolt be, melynek végén e szavakkal önt lelkesedést és erőt az egyesület újabb alakulási idejére lelkeinkbe: „A jó tanító-nevelő eszményképének az Ur Jézus Krisztusnak szent lelke és kegyelme kísérvén a következő három évi cykluson át is! — Ki hitte volna akkor, hogy szeretett elnökünk ezen lelkesítő szavaival, melyek oly híven tükrözök vissza mély vallásos meggyőződését, lelke érintetlenségét, — a bucsuját, hattyudalát zengi el? Ki hitte volna, hogy a halál angyala észrevétlenül már ott settenkedik felette, tán e ak azért késve eddig is borzasztó terve végrehajtásával, hogy e remek megnyitó-beszédjével büles elnökünk a legszebb és legmaradandóbb emléke¹ állíthassa magának az egyesületi tagok lelkében!

Ki hitte volna, hogy az ajak, melyről oly ékesen folyt a szó, nem sokára elnémul? A szív, melyben a hivatás és kartársi szeretet szent tüze lobogott, — kihűl? Az ész sugára, mely minket a legvalóságosabb időben is biztosan kalauzolt czéljaink felé, — oly hamar megtörik? Ki hitte volna, hogy a legközelebbi, 1890 február 12-én az újfalvi népiskolában tartott gyűlésen az elnöki szék, melyet nálánál jobban betölteni tán senki sem tudott, — már üresen fog állani s Hochschild Lajos alelnök ur e gyűlésen halálhírét jelenti be, megdöbbentve az egyesület tagjait, gyászba borítva egyesületi életünket? Oh, erről sejtelve senkinek sem lehetett, mert

habár Boga Bálint egy idő óta gyöngélnedni látszott is az erős, érczes hang, melyen megnyitó-beszédjét tartotta, semmiféle balsejtelmeknek helyet nem adhatott.

E csapásnál az isteni Gondviselés súlyosabban már nem mérhetett reánk s hogy még is volt elég erőnk elviselni e súlyos megpróbáltatást, azt csak is „a jó tanító-nevelő eszményképe szent kegyelmének köszönhetjük, melyet maga feledhetetlen elnökünk könyörgött le reánk s melyben mindenki enyhülést, vigasztalást találhat.

A jeles vezér, szeretet és szeretett kartárs elhalálozása alkalmából az egyesület többféleképpen róttá le a hála, kegyelet és részvét őszinte adóját. Az egyesület s több iskola tanító-testülete külön-külön is, koszorút helyezett ravatalára; a temetésen az egyesület tagjai — Nyers Károly karnagy vezetése alatt — gyászdalokat énekeltek; Ferenczi Károly jeles egyházi szónoklatban örökítette meg az elhunyt emlékéit; Hochschild Lajos pedig — az egyesület nevében — a sirnál tartott megható beszédet. Majd az egyesület az 1890 febr. hó 12-én tartott gyűlésében jegyzőkönyvileg is kifejezte mély fájdalomát a nagy veszteség felett s a gyászba borult özvegynek és családjának részvétiratot küldött. Egyuttal Ferenczi Károly kezdeményezése folytán a tagok s az elhunyt tisztelői körében gyűjtést indított meg egy, a sirhalmon felállítandó emlékkő költségeinek fedezése czéljából. Ezen kívül az egyesület 1890. nov. hó 10-én Alfaluban diszgyűlést tartott, mely kizárólag Boga Bálint emlékének volt szentelve. Ez alkalommal főt. Both Ferencz kerületi főesperes ur az elhunyt leki üdvéért — Hadnagy Mihály, Kóródy Mihály és Lukács, Vilmos segédlete mellett — ünnepélyes gyászmisét mondott síremlékét felszentelte; Imets János az alfalvi tanító-testület nevében — szép beszéd kíséretében koszorút helyezett az emlékkőre; végül pedig Olajos Farkas tartott gyönyörű emlékbeszédet felette.

De az egyesületet a Boga Bálint elhalálozása által ért veszteség, nem áll egyedül e három éves időszak történetében. Egyesületi életünk ez ideje — sajnos — nagyon is bő aratást nyujtott a halál angyalának, a lefolyt három év alatt vesztettük el Novák Jánost, egyesületünk buzgó könyvtárosát, Kristály Antal, Máthé Vincez és Székely Dénes munkás egyesületi tagokat, végül id. László István ditrói kántort, ki hajlott kora miatt az utóbbi időben gyűléseinken részt nem vehetett; de a régi időkben annak egyik legtevékenyebb tagja volt. Az egyesület e halálesetek felett érzett fájdalmát és részvétét szintén jegyzőkönyvileg örökítette meg; a temetési szertartásokban részt vett s Nyers Károly vezetése alatt gyászdalokat is énekel.

Az egyesületet ért ennyi súlyos veszteség után könnyen azt hihetnők, hogy gyűléseink tevékenysége, munkássága ez időszak alatt vesztett erejében és terjedelmében. Nem; sőt ezen három éves cyklus az elért eredmény tekintetében egyesületi életünk bármely időszakát is túlszárnyalja. S ezen, körülmény igazolja a Boga Bálint helyére megválasztott Hochschild Lajos elnök urnak, az alfalvi diszgyűlés alkalmával mondott ezen szavait: „A mulandóság nem veszi el tőlünk végkép és mindenestől azokat, a kik életüket magas czélloknak s el nem mulandó erkölcsi eszméknek áldozák. Örökség gyanánt maradnak utánok az eszmék és művek, melyekért lelkök egész hevével küzdöttek, sőt fennmarad megtisztelt szellemi alakjuk is, hogy intse, buzdítsa az utódokat fel-

¹ Lapunk mult számában hoztuk a gyergyói r. k. tanító-egyesület rendes évnegyedes gyűlésének jegyzőkönyvét. Vendli A. érdekes főjegyzői jelentését is örömmel közöljük. Szerk.

emelni s tovább lobogtatni azt a zászlót, mely az ő elhidegült kezéből kiesett." Eltávoztak ők; de lelkeik bűztünk maradtak, fokozottabb munkásságra, tevékenységre buzdítva serkentve minket. Hogy egyesületi életünk ez időszakában csakugyan dolgoztunk, — bizonyítják az alábbi adatok is.

Egyesületünk a lefolyt három év alatt, a mai gyűlést (1892. nov. 9.) bele nem számítva, 10 gyűlést tartott.

A gyűléseknek fontosabb tárgyait képezték: a tanulás és paedagogiai becsi elnöki megnyitó beszédek; a tisztikar megalakítása s az időközben elhunyt tisztviselők helyeinek betöltése; gyak. tanítások s azok megbirálása; szavazatok, felolvasások és szabad előadások; a községi falkolák és méhesek megvizsgálása, a dalkör alapszabályainak elkészítése; ének gyakorlatok; intézkedések anyagi helyzetünk javítása tárgyában; a tanítói temetkezési segélyegyesület megalapítása; új tagok felvétele; az egyesületi alapszabályok átmozgása az egyesületi pénz- és könyvtár megvizsgálására; a Szent István társulat által kiadott Abe- és könyv megbirálása; hasznos indítványok tárgyalása stb. Minden gyűlésünket sztmise előzte meg, melyen az egyesület tagjai s a tanúgy iránt érdeklődők szép számban vettek részt. —

Gyakorlati tanítás tartatott: 24, szavalat: 4; szabad előadás: 4; felolvasás 3.

Az önképzőkori jelentések az önképzőkörökben a legközelebbi gyűlés óta kifejtett munkálkodást ölelték fel.

E jelentésekből örömdetése.1 vetjük tudomásul, hogy az önképzőkörök szép és hasznos tevékenységét fejtenek ki.

Az egyesület a tanítók anyagi helyzetének javítása czéljából két izben is indított mozgalmat. Először Vranesits Gyulának a „Felső nép- és polg. isk. közlöny“-ében is megjelent, nagy készütségre valló indítványa folytán a nmlt vallás és közoktatása ügyi minister urhoz, Püspök ur Ó Excellenciájához s az iskolafentartó hatósághoz küldtünk emlékiratot fizetésünk javítása s az ötöd éves pótlék rendszeresítése tárgyában. E lépésnek volt is valami eredménye, mert néhány gyergyói község tanítói fizetését felemelte. — Egy későbbi gyűlésünk határozata értelmében pedig a törvényhozó testület s külön-külön minden országgyűlési képviselőt is, kértünk fel emlékiratilag ügyünk felkarolására. A válasz erre az új nyugdíj törvény volt, melylyel, hogy a tanítóság nagy része meg van elégedve, egyesületünk is bebizonyította egyik határozatával, melynél fogva a nagym. vallás és közoktatásügyi minister urnak anyagi helyzetünk javítására irányuló atyai gondoskodásáért s nyugdíj ügyünk méltányos rendezésére hálánkat és köszönetünket feliratban juttattuk magas tudomására.

Ezzel vázoltam egyesületünk három éves időszakát. E vázlatból is láthatjuk, hogy a letúnt három évet termékenységről — ha tárgyilagosság és következetesség akarunk maradni — valódi nem lehet.

A siker azonban csak másodsorban a mi érdemünk, első sorban a Boga B. helyét oly jól betöltő Hochschild Lajos elnök uré, ki remek megnyitó beszédeivel nevelői munkásságunknak irányt szabott, gyűléseink tapintatos, minden,

összetűtközést kizáró vezetése által munka kedvűnk, hivatás szeretetűnk fejlesztette, egyesületünk érdekében kifejtett sokoldala munkásságával minket is tette buzdított, lelkesített.

— **A Colosseum vértanui.** Képek a római amphitheatrum történetéből. Irta T. O' Reilly A. J. apostoli hittérítő, fordította Matyeczko Theodor, papnevelőintézeti lelkiigazgató. E műben a Colosseum legkiválóbb vértanuinak mélyen megindító s az érdeklődést mindvégig lekötő történetei vannak előadva. Ara a 456 lapra terjedő munkának fűtve 1 frt 20 kr., vászonba kötve, aranyozott sarokkal 1 frt 60 kr. Tíz példány egyszerre rendelésénél a fűzött példányok 1 frt, a kötött példányok 1 frt 40 kr-ért adatnak. Megrendelhető a „Pázmány-sajtó“ Szatmáron, czim alatt.

NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Lukács Béla** kereskedelem-ügyi minister ur Ó Nagyméltóságának, ki megyénk szűltette, gymnasiumunk volt kitűnő tanulója, városunk több izbeni képviselője s kit városunk folyó év szeptember havában választott egyhangulag diszpolgárnak, f. é. november hó 30-án adta át Budapesten egy 22 tagu küldöttség a diszpolgársági oklevelet. A minister ur kiváló sziveséggel és a nála otthonos barátsággal fogadta a deputációt, melynek tiszteletére fényes bankettet adott. Ugyancsak akkor találkoztunk Budapesten a szamosujvári küldöttséggel is, mely Gróf Csákyknak vitt szintén diszpolgári diplomát. Hogy a tiszta katholicus örménység metropolisát minő indok vezethette ezen előttünk teljesen érhetetlen, servilis és „ad captandam benevolentiam“ czélzó eljárásában, azt csakugyan szeretők tudni.

— **Pályázat.** A gelenczei róm. kath. nemes hitközségben, a kántor-tanítói állomás nyugdíjazás folytán üresedésbe jöven, betöltése czéljából, ezennel pályázat hirdettek. Ez állomás évi jövedelme: 1) természetbeni lakás, külön udvarral, a segédkantortanítóval együtt használandó gazdasági épületekkel és 686 □-öl veteményes, — gyümölcsös kerttel; 2) 1. hold 1278 □-öl szántó és 478 □-öl kaszáló, melyek minden évben használatok; 3) 80 kalangya (26 kévés) ősz, — 82. kal. tavasz, — és 10 veka elegyes molnár kepe; 4) 58 frt. ozipora; 5) 52 vontarás kemény tűzi fa; 6) mintegy 50 frt. stola; 7) a szentmise alapít. kamataiból 5 frt 94 kr; 8) egy tanterem fűtési általányából megmaradó mintegy 14 frt; — kötelessége: az összes kántori teendőken kívül, egyik tanterem tanulóinak önálló oktatása. Pályázni ohajtók, kellően felszerelt folyamodmányukat, folyó 1892-ik évi december hó 30-ik napjáig a gelenczei iskolaszékhez benyújthatják. Keft Gelenczén (Háromszék megyében, utolsó posta Imecsfalva) 1892 november hó 21-én tartott iskolaszéki gyűlésben. Csibý Tamás, plebános, iszkzéki elnök. Lukács Gergely iskolaszéki jegyző. Cseh Imre, gondnok.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.